Senedd Cymru
Ymchwil y Senedd

Y Cynllun Preswylio'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE yng Nghymru (Medi 2022)

Y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol | 30 Ionawr 2023
Equality and Social Justice Committee | 30 January 2023

Cynnwys

Cyflwyniad **1**

1. Cefndir **2**

2. Yr ystadegau chwarterol diweddaraf **2**

Ceisiadau a ddaeth i law erbyn 30 Medi 2022 2

Ceisiadau y penderfynwyd yn eu cylch 2

Canlyniadau llwyddiannus 2

3. Dinasyddion â statws preswylydd cyn-sefydlog: ail gais i aros 3

Troi statws preswylydd cyn-sefydlog yn statws preswylydd sefydlog 5

Dyfarnwyd bod colli hawliau'n awtomatig yn anghyfreithlon 5

4. Ceisiadau hwyr **6**

5. Dim cais **7**

6. Wcráin **7**

7. Y camau nesaf **8**

Cyflwyniad

Cynllun Llywodraeth y DU yw’rCynllun Preswylio’n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE (y Cynllun); rhaid i ddinasyddion Ewrop wneud cais iddo er mwyn aros yn y DU ar ôl Brexit.

Mae hawliau dinasyddion yn rhannau allweddol o gytundebau y daethpwyd iddynt rhwng y DU, yr UE a gwledydd Ewropeaidd eraill fel rhan o Brexit. Mae hawliau dinasyddion Ewrop yn y DU yn cael eu gwarantu gan gytundebau â’r UE, Norwy, Gwlad yr Iâ, Liechtenstein a’r Swistir.

Mae’n rhaid i Lywodraeth Cymru gadw at y cytundebau hyn ac mae Jane Hutt, Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol Llywodraeth Cymru, yn gyfrifol am weithgareddau sy'n ymwneud â’r Cynllun yng Nghymru.

Caiff ystadegau ar y ceisiadau i'r Cynllun eu cofnodi gan Lywodraeth y DU. Cyhoeddir ystadegau lefel uchel bob mis a chyhoeddir ystadegau manwl, gan gynnwys data ar gyfer Cymru, bob chwarter.

Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno ystadegau’r Cynllun sy'n ymwneud â Chymru hyd at 30 Medi 2022. Darperir adroddiadau chwarterol i'r Pwyllgor er mwyn ei helpu i fonitro’r mater hwn.

1. Cefndir

Yn dilyn ymadawiad y DU â'r UE, roedd yn rhaid i ddinasyddion Ewrop a oedd yn byw yng Nghymru cyn 31 Rhagfyr 2020 wneud cais i aros erbyn 30 Mehefin 2021.

Mae hyn yn gymwys i ddinasyddion Aelod-wladwriaethau'r UE, Norwy, Gwlad yr Iâ, Liechtenstein a'r Swistir ond nid dinasyddion Iwerddon, sydd wedi'u heithrio dan drefniadau ar wahân. Nid yw nifer y dinasyddion o’r gwledydd hyn sy’n byw yn y DU yn hysbys, sy'n golygu nad oes neb yn gwybod faint o geisiadau y dylid eu disgwyl.

Ers ei lansio, mae bron 6.9 miliwn o geisiadau wedi cael eu cyflwyno i’r Cynllun. Mae ymgeiswyr llwyddiannus yn cael statws 'preswylydd sefydlog' neu statws 'preswylydd cyn-sefydlog'. Am gefndir, gweler erthygl flaenorol gan Ymchwil y Senedd.

2. Yr ystadegau chwarterol diweddaraf

Ceisiadau a ddaeth i law erbyn 30 Medi 2022

Hyd at 30 Medi, cyflwynwyd 110,000 o geisiadau o Gymru, gan gynnwys 19,340 o geisiadau ar gyfer pobl ifanc dan 18 oed, o’u cymharu â’r 95,000 o ddinasyddion cymwys yr amcangyfrifwyd bod angen iddynt wneud cais.

Ceisiadau y penderfynwyd yn eu cylch

Cafwyd penderfyniad ar gyfer 107,590 o geisiadau erbyn y terfyn amser ar gyfer yr adroddiadau ystadegol a chyfeirir atynt fel 'ceisiadau a gwblhawyd'.

Canlyniadau llwyddiannus

Mae ymgeiswyr llwyddiannus yn cael statws 'preswylydd sefydlog' neu statws 'preswylydd cyn-sefydlog'. Caiff dinasyddion sy’n breswylwyr sefydlog a’r rhai sy’n breswylwyr cyn-sefydlog weithio yn y DU, a bydd gwasanaethau gofal iechyd, addysg ac arian cyhoeddus ar gael iddynt. At hynny, cânt deithio i’r DU ac oddi yno a gwneud cais am ddinasyddiaeth. Fodd bynnag, ni chaiff dinasyddion â statws cyn-sefydlog ddod ag aelodau o'r teulu i ymuno â hwy.

Ers i'r Cynllun agor, **mae 56.1 y cant o ymgeiswyr yng Nghymru wedi cael statws preswylydd sefydlog** hyd at 30 Medi 2022 ac **mae 35.9 y cant wedi cael statws preswylydd cyn-sefydlog**.

Cofnodir ceisiadau aflwyddiannus hefyd. O Gymru, cafodd 4.0 y cant eu gwrthod (4,310 o geisiadau a gwblhawyd), cafodd 2.0 y cant eu tynnu yn ôl neu roeddent yn amhendant (2,180 o geisiadau a gwblhawyd), ac roedd 2.0 y cant yn annilys (2,130 o geisiadau a gwblhawyd).

Mae'r ffeithlun isod yn dangos canran a nifer y ceisiadau o Gymru. Mae'n dangos a gawsant eu cyflwyno cyn/ar ôl y dyddiad cau, a benderfynwyd yn eu cylch ("a gwblhawyd"), ac mae'n dangos canlyniad y ceisiadau gan ddinasyddion Ewrop yng Nghymru hyd at 30 Medi 2022.

Ceisiadau i'r Cynllun o Gymru yn ôl dyddiad, ceisiadau a gwblhawyd a chanlyniadau gan ddangos y canrannau a'r niferoedd:

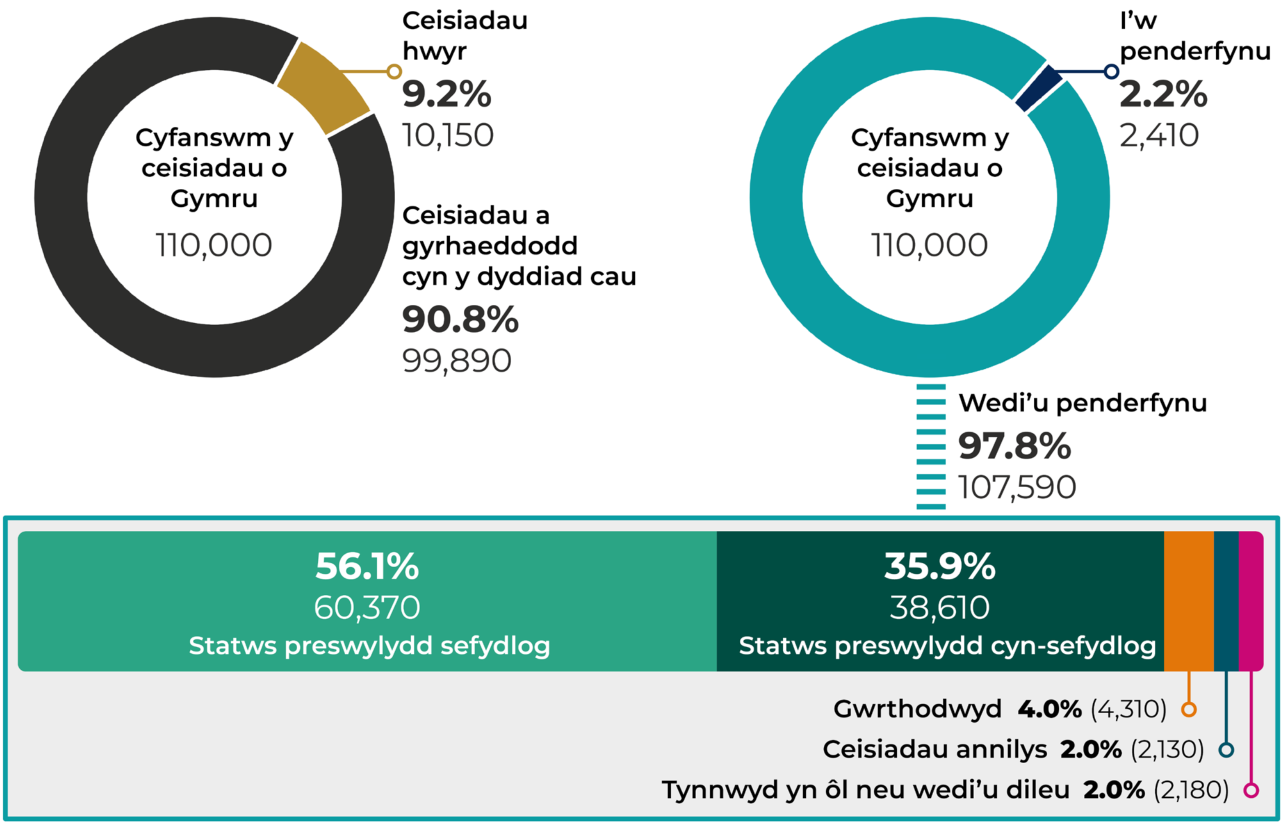

Ffynhonnell: Ystadegau chwarterol Llywodraeth y DU ar gyfer **y Cynllun Preswylio'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE, Medi 2022.** Mae'r ffigurau'n cael eu talgrynnu i'r 10 agosaf felly mae'n bosibl na fydd yn isgyfansymiau'r cyd-fynd â'r cyfansymiau cyffredinol.

3. Dinasyddion â statws preswylydd cyn-sefydlog: ail gais i aros

Daw statws preswylydd cyn-sefydlog i ben ar ôl pum mlynedd, ac mae'n rhaid ei droi'n statws preswylydd sefydlog drwy gyflwyno ail gais. Mae hyn yn golygu y

bydd angen i'r 38,610 o ddinasyddion a gafodd statws preswylydd cyn-sefydlog wneud cais arall os ydynt am aros yng Nghymru ar ôl y terfyn amser.

Mae'r map isod yn dangos nifer y dinasyddion â statws cyn-sefydlog yn ardal pob awdurdod lleol yng Nghymru:

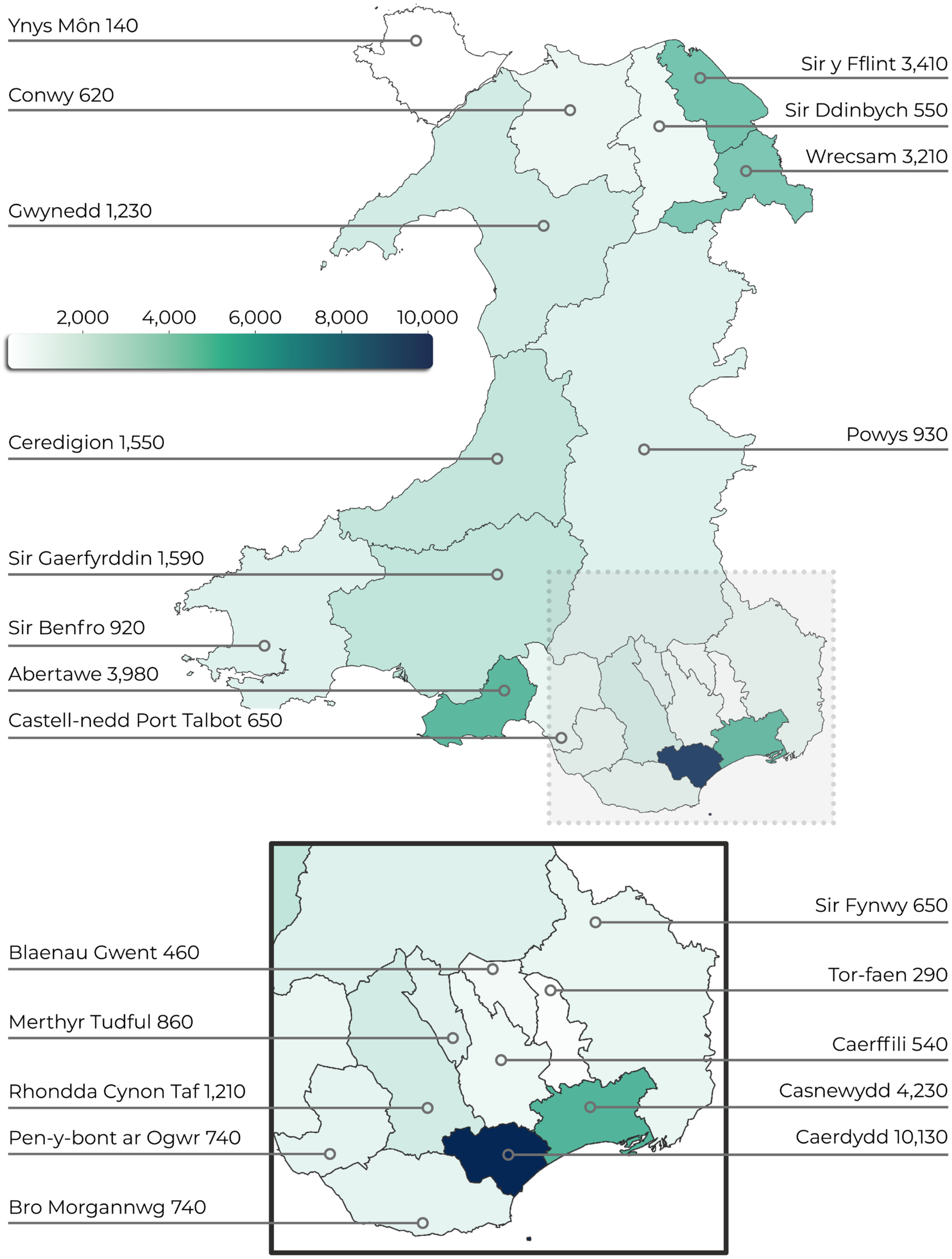

Troi statws preswylydd cyn-sefydlog yn statws preswylydd sefydlog

Mae nifer y bobl sy'n gwneud cais i droi eu statws preswylydd cyn-sefydlog yn statws preswylydd sefydlog wedi’i chynnwys mewn ystadegau ledled y DU ar geisiadau ailadroddus.

Mae’r rhain yn dangos bod 437,720 o ddinasyddion â statws preswylydd cyn-sefydlog wedi newid i statws preswylydd sefydlog. Ni ddarperir gwybodaeth fesul gwlad yn y DU. Gan hynny, nid ydym yn gwybod faint o geisiadau a gyflwynwyd gan ddinasyddion yng Nghymru sydd â statws preswylio cyn-sefydlog ac sy’n ceisio newid eu statws.

Mae methu ag ailymgeisio yn arwain at golli hawl person i weithio, cael mynediad at dai, addysg a budd-daliadau’n awtomatig, a gallent fod yn agored i gael eu symud o’r DU.

Dyfarnwyd bod colli hawliau’n awtomatig yn anghyfreithlon

Cred y corff sy’n gyfrifol am fonitro hawliau dinasyddion Ewrop yn y DU, sef yr Awdurdod Monitro Annibynnol (“yr Awdurdod”), fod colli hawliau’n awtomatig fel hyn yn anghyfreithlon oherwydd ei fod yn torri cytundebau’r DU â’r UE a gwledydd eraill Ewrop. Cychwynnodd yr Awdurdod achos barnwrol yn erbyn Llywodraeth y DU yn 2022.

Ar 21 Rhagfyr, dyfarnodd yr Uchel Lys fod y gofyniad i gyflwyno ail gais er mwyn uwchraddio i statws preswylydd sefydlog yn anghyfreithlon.

Yn dilyn y dyfarniad, cyhoeddodd yr Awdurdod ddatganiad i’r wasg yn datgan y canlynol:

> Currently all citizens with pre-settled status must apply for settled status after they have lived in the UK for five years. If they do not apply, they will lose their residence rights in the UK under the current system. This means they will also lose rights dependent on this, including the ability to work in the UK, receive healthcare and education and apply for housing and benefits.
>
> In the judgment which was handed down on 21 December, Mr Justice Lane ruled that a right of residence can only be lost in very specific circumstances which are clearly defined in the EU Withdrawal and EEA EFTA Separation Agreements.
>
> A loss of rights for failure to upgrade from pre-settled to settled status was not one of those circumstances, and so by imposing a requirement to upgrade residence status the Home Office was acting unlawfully. The judge

> also said that those granted pre-settled status are entitled to reside permanently in the UK once they have resided there for the required five-year period.

Mae'r datganiad i'r wasg hefyd yn datgan bod Llywodraeth y DU yn ceisio apelio'r penderfyniad.

Mae'r Awdurdod yn cynghori, tra bo'r broses farnwrol yn parhau, y dylai dinasyddion â statws preswylydd cyn-sefydlog barhau i gyflwyno ail gais er mwyn ei newid i statws preswylydd sefydlog, pan fyddant yn gymwys.

4. Ceisiadau hwyr

Mae'r Cynllun yn parhau i fod ar agor ar gyfer ceisiadau hwyr, a ganiateir os oes gan unigolyn sail resymol dros fethu'r dyddiad cau. Mae enghreifftiau'n cynnwys rhiant sydd wedi methu â gwneud cais ar ran plentyn neu berson â chyflwr meddygol difrifol. Mae Llywodraeth y DU wedi addo diogelu hawliau'r rhai sydd â sail resymol dros fethu'r dyddiad cau.

Mae nifer y ceisiadau hwyr o Gymru wedi cynyddu i 10,150 ddiwedd mis Medi o 8,040 ddiwedd mis Mehefin 2022. Mae ystadegau misol yn dangos bod ceisiadau hwyr wedi cynyddu i 800 ym mis Medi o 690 ym mis Awst a 620 ym mis Gorffennaf, fel y dangosir ar y graff isod.

Ceisiadau misol yng Nghymru i'r Cynllun Preswylio'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE

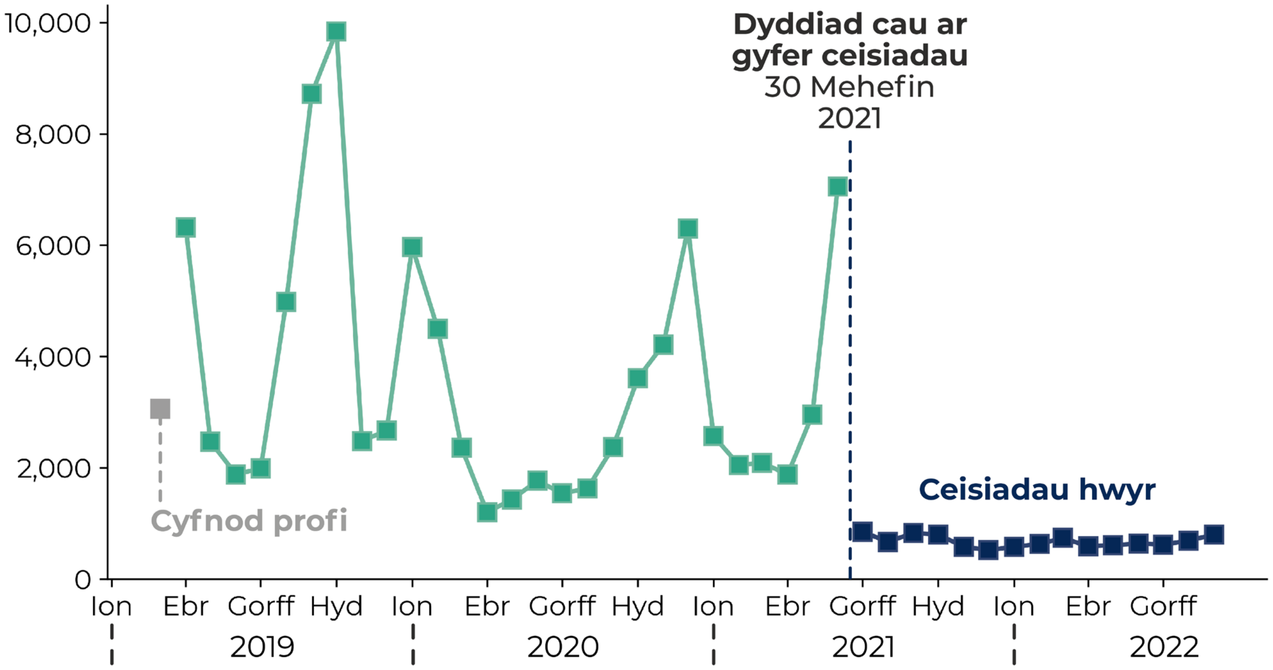

Ffynhonnell: Ystadegau chwarterol Llywodraeth y DU ar gyfer y **Cynllun Preswylio'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE, Medi 2022**

5. Dim cais

Os nad yw person wedi gwneud cais i'r Cynllun ac mae'n dod i sylw awdurdodau'r DU, bydd yn cael hysbysiad 28 diwrnod i wneud cais. Dywed Llywodraeth y DU na fydd pobl nad ydynt wedi gwneud cais ar ôl yr hysbysiad 28 diwrnod yn gymwys i gael gwaith, budd-daliadau na gwasanaethau ac na fyddant yn pasio gwiriadau tenantiaeth.

Mae'n bosibl y cymerir camau gorfodi yn eu herbyn, er bod Llywodraeth y DU yn pwysleisio na fyddant yn cael eu hallgludo'n awtomatig.

6. Wcráin

Fel rhan o'r mesurau a gymerwyd mewn ymateb i ymosodiad Rwsia ar Wcráin, mae'r Prif Weinidog wedi gofyn i Brif Weinidog y DU ymestyn y dyddiad cau ar gyfer trwyddedau teulu dan y Cynllun i ganiatáu i bobl o Wcráin sy'n aelodau teulu dinasyddion Ewropeaidd cymwys ddod i'r DU. Ni chafodd y cynllun ei estyn y tu hwnt i'w derfyn amser, sef 29 Mawrth 2022. Wedi hynny, defnyddir y meini prawf 'sail resymol' sy'n gymwys i ymgeiswyr hwyr.

Mae ystadegau'r Cynllun yn dangos bod 13,860 o Wcraniaid wedi gwneud cais i'r Cynllun hyd at 30 Medi, a bod 13,530 wedi cael penderfyniad. Nid yw gwybodaeth ar gael fesul gwlad yn y DU.

7. Y camau nesaf

Yn ogystal â'i waith parhaus ar y Cynllun yng Nghymru, cytunodd y Pwyllgor ym mis Ionawr 2022 y byddai'n gwneud y canlynol fel mater o drefn:

- cyhoeddi adroddiadau monitro rheolaidd ar hawliau dinasyddion Ewrop yng Nghymru, sydd ar gael ar wefan y Senedd; a
- rhannu ei adroddiadau â'r Awdurdod Monitro Annibynnol.